

Uvodna riječ

Poštovano čitateljstvo,

Zaključak Kaznenog odjela Vrhovnog suda na sjednici odjela održanoj 29. listopada 2018. da je neprimjereno da se u okrilju stručnog skupa raspravlja o predmetima koji su još u tijeku i u kojima se tek čeka pravomoćna odluka, konkretno radi se o odlukama Ustavnog suda u predmetima Hypo i INA MOL, te da suci tog suda, da bi sačuvali svoju nepristranu i neovisnu poziciju i da bi spriječili postojanje ma kakve sumnje da u predmetima koji su *sub judicem* imaju unaprijed zauzet stav, neće sudjelovati na ovom savjetovanju, a koji je dostavljen svim županijskim i općinskim sudovima, a poslije je objavljen i na internetskoj stranici Vrhovnog suda RH 22. studenog 2018., nameće se kao neizostavna tema uvodne riječi u Ljetopisu posvećenom savjetovanju. Ovim stavom negira se pravo akademije, ali i svih drugih kaznenopravnih stručnjaka da javno izlažu i raspravljaju o odlukama Ustavnog suda, konsekvntno i o odlukama Europskog suda za ljudska prava, kojima se zahtijeva ponovno vođenje kaznenih postupaka pred redovitim sudovima.

Prvo treba istaknuti da je do sada u Hrvatskoj vrijedila ispravna praksa da se analizira i raspravlja o odlukama Europskog suda za ljudska prava, kao i Ustavnog suda RH na stručnim skupovima neovisno o tome je li rezultat odluke ponovno vođenje kaznenog postupka. Primjerice na XXVIII. redovnom savjetovanju Hrvatskog udruženja za kaznene znanosti i praksu iz 2015. godine, kada je Udruženjem presjedao sudac Vrhovnog suda RH Dražen Tripalo, održan je referat “Nezastarijevanje kaznenih djela vezanih uz ratno profiterstvo i proces pretvorbe i privatizacije – Osvrt na odluku Ustavnog suda u ‘slučaju Hypo’“, gotovo pod istovjetnim naslovom kao sporni ovogodišnji referat, te se raspravljalo o odluci Hypo i stavu Ustavnog suda RH o zastarijevanju privatizacijskog kriminala usprkos izričitoj suprotnoj ustavnoj odredbi. Na sljedećem savjetovanju 2016. održan je referat pod nazivom “Presuda Europskog suda za ljudska prava - Dvorski protiv Hrvatske u svjetlu okrivljenikovog prava na pristup branitelju“. Radilo se o presudi u kojoj je Europski sud za ljudska prava zahtijevao provođenje individualne mjere obnove postupka. O presudama Europskog suda za ljudska prava protiv Republike Hrvatske održana su i posljednja dva savjetovanja Udruženja. Isto vrijedi i za savjetovanja Vrhovnog suda RH, na kojima se raspravljalo o nizu presuda Europskog suda za ljudska prava protiv Republike Hrvatske koje su zahtijevale obnovu zbog nepravičnog kaznenog postupka, kao i o pravnim pitanjima koja su u postupku pred redovitim sudovima. Stoga treba reći da se radi o promjeni stava Kaznenog odjela Vrhovnog suda RH, koja dovodi u pitanje ne samo slobodu govora kaznenopravnih stručnjaka već i usavršavanje pravosudnih i sudskih dužnosnika i službenika, na savjetovanju

gdje se tradicionalno i redovito susreću praksa i teorija, gdje se razvija pravna misao, pružaju vidici iz drugih pravnih poredaka i razmjenjuje iskustvo i znanje.

Za razvoj hrvatske pravne znanosti, primjenu prava u praksi, kao i ispravno funkcioniranje hrvatskog pravosuđa u cjelini ne samo da je legitimno već je i nužno analizirati, raspravljati i pisati o presudama Ustavnog suda RH i međunarodnih sudova kao što je Europski sud za ljudska prava. I to ne samo bez obzira na to hoće li se pred redovnim sudovima ponovno voditi postupak, već je, štoviše, analiza i rasprava važna upravo onda kada odluke visokih sudova dovode do ponavljanja postupka. Upravo ustavne odluke o ustavnim tužbama u kojima se odluke sudova ukidaju, odnosno odluke ESLJP-a koje zahtijevaju ponavljanje postupka ili nekom drugom mjerom izravno interveniraju u konkretni kazneni postupak (puštanje na slobodu, ukidanje mjere kojom se ograničava ili oduzima vlasništvo i dr.) jesu odluke u kojima se pomiču granice ustavnih prava i sloboda te koje razvijaju pravo.

Prihvatanje navedenog stava o zabrani stručne rasprave pravomoćnih, ustavnih ili Strasbourških odluka jer postoji mogućnost da će sud (redoviti ili Ustavni) ponovno o njima odlučivati, u praksi znači potpunu zabranu rasprave i komentiranja sudskih odluka. U slučaju predmeta INA MOL, koji se vodi već 10 godina, to bi značilo da se ne smije raspravljati do pravomoćnosti odluke u kaznenom postupku, pa ni nakon toga, jer postoji mogućnost da Ustavni sud RH odlučuje po ustavnoj tužbi, pa kada ukine odluku, zabrana se nastavlja iz istih razloga, što znači zabranu u trajanju od 15 do 20 godina, odnosno zauvijek.

U slučaju kada postoji mogućnost da Ustavni sud ili redoviti sudovi odlučuju o nekom pitanju, onda se suci, koji sude u konkretnom predmetu, radi osiguranja percepcije neovisnosti i nepristranosti, moraju suzdržati od iznošenja svojih stavova. To nikako ne znači da ne mogu ili ne smiju prisustvovati takvim skupovima. Upravo suprotno, oni su dužni pravno se usavršavati kroz stručne skupove i rasprave. Mnogi od nas sjećaju se kako je akademik Krapac, postavši ustavni sudac, postao puno tiši na savjetovanjima te se odbio očitovati o brojnim pitanjima, upravo iz ovog razloga, ali je redovito prisustvovao savjetovanju i sudjelovao u načelnim i općim raspravama. To je i uobičajena praksa, koju svakodnevno vidimo na televiziji, kada suci sudjeluju u okruglim stolovima ili javnim raspravama.

Zadatak je primarno akademije, a i svih drugih kaznenopravnih stručnjaka, da analiziraju konkretne ustavnosudske odluke. Pravo, pa i ustavno i kazneno pravo, znanstvene su discipline i mogu se razvijati samo kroz razvoj pravne argumentacije u pojedinačnim analizama, stajalištima i ocjenama. Interpretacija pravnih normi u današnjem europeiziranom i globaliziranom pravnom poretku vrlo je zahtjevan zadatak. Stoga sudovima u toj teškoj zadaći trebaju pomoći teoretičari, kao i drugi pravnih stručnjaci. Najbolji primjer za to predstavljaju odluke Europskog suda pravde, kojima prethodi opsežno mišljenje glavnog odvjetnika, u kojem sudu "na pladnju nudi pregršt pravne argumentacije". Sve

odluke Međunarodnog kaznenog suda pomno se prate, analiziraju i raspravljaju na društvenim mrežama i znanstvenim skupovima prije, tijekom i nakon kaznenog postupka. Kako je to rekao Europski sud za ljudska prava: “Sudovi, kao i sve ostale javne institucije, nisu imuni na kritiku i kontrolu... imajući na umu da su suci dio institucije države, oni mogu biti predmet osobne kritike unutar dopuštenih granica, a ne samo na teoretski i općenit način. Kada djeluju u službenom svojstvu, granice prihvatljive kritike kojoj mogu biti podvrgnuti su šire za suce od običnih građana“ (§ 59., Radobuljac). Ustavno načelo javnosti sudskih rasprava jamči slobodu medija, a tim prije akademije i stručnjaka, da komentiraju sudske odluke. Međutim, kada je o akademiji riječ, to nije njezino pravo, već obveza. Koncept akademske autonomije služi upravo osiguranju slobodne javne rasprave o pitanjima od javnog interesa, što je i Ustavni sud RH višekratno isticao i štitio.

Stoga, zabrana raspravljanja o ustavnim odlukama podrazumijeva ne samo ukidanje kontrolne funkcije akademije, znanosti i informirane javnosti u odnosu na sudstvo, nego i nazadovanje pravosuđa kroz sprječavanje usavršavanja sudaca, zabranu raspravljanja o tumačenjima pravnih normi u judikaturi koja je obvezujuća i neposredno primjenjiva te stoga i sprečavanje pravilne primjene prava.

Pri tome, odlučno treba otkloniti istinitost tvrdnje da se radi o raspravi o konkretnim predmetima *sub judice*. Odluke Ustavnog suda RH kao i Europskog suda za ljudska prava su konačne i izvršne. One odlučuju o ustavnim i konvencijskim pitanjima te daju uputu nižim sudovima kako da primjene pravo sukladno ustavnim i konvencijskim standardima. To nisu kazneni predmeti *sub iudice*. Predmet kaznenog postupka je utvrđivanje kaznenog djela i krivnje okrivljenika. Referati u odnosu na ustavne odluke govore o načelnim pravnim shvaćanjima Ustavnog suda o povredama Ustava RH. To je i izričito rekao Ustavni sud RH u svojim odlukama:

„40. Ustavni sud prvo podsjeća da je u odluci i rješenju broj: U-III-3304/2011 od 23. siječnja 2013. istaknuo da se “pravičnost” u smislu čl. 29. Ustava, slično “pravičnosti” u smislu čl. 6. Konvencije, ne smije tumačiti kao “materijalna” jer je njezina narav isključivo “postupovna” ili “procesna”. Postupovna ili procesna povreda u smislu čl. 29. Ustava i čl. 6. Konvencije koju učine sudovi tijekom kaznenog postupka ima, dakle, samostalnu pravnu narav i ne ovisi o utvrđenju krivnje ili nedužnosti pojedinca.

To znači da Ustavni sud, slično ESLJP-u na međunarodnoj razini, nije sud trećeg ili četvrtog stupnja i ne odlučuje meritorno o sumnji ili optužbi za kazneno djelo u pojedinačnim slučajevima. To je zadaća redovnih kaznenih sudova. U predmetu Jalloh protiv Njemačke (presuda Velikog vijeća od 11. srpnja 2006., zahtjev broj 54810/00) ESLJP je izričito utvrdio da se članak 6. Konvencije ne odnosi na utvrđivanje krivnje ili nedužnosti podnositelja zahtjeva:

“95. Nije ... uloga Suda da utvrđuje, u načelu, je li podnositelj zahtjeva kriv ili nije. Pitanje na koje se mora odgovoriti jest je li postupak kao cjelina, uključujući način na koji su pribavljeni dokazi, bio pravičan. To uključuje ispitivanje ‘nezakonitosti’ (‘unlawfulness’) o kojoj je riječ i - kod nekog drugog konvencijskog prava - prirodu utvrđene povrede.”

Sukladno tome, Ustavni sud u ovom ustavnosudskom postupku ne ispituje i ne odlučuje o tome je li podnositelj ustavne tužbe kriv ili ne za djela za koja je osuđen. To je zadaća redovnih kaznenih sudova.“ (U-III-8034/2014 od 20. svibnja 2015)

Stoga treba zaključiti da širenje i razmjena znanja, pravne argumentacije i stručnog iskustva ne utječe na nepristranost sudaca nego na njihovu stručnost i znanje.

*Glavna urednica
Prof. dr. sc. Zlata Đurđević*